

Finalitydirektivet

Omsætningen i betalingssystemerne er igennem mange år vokset betydeligt og udgør i dag anseelige milliardbeløb. Denne omsætning kan især henføres til de såkaldte engrossystemer, hvor betalinger mellem professionelle aktører finder sted, f.eks. interbankbetalinger som valutatransaktioner og værdipapirhandel bankerne imellem. I de største danske betalings- og værdipapirafviklingssystemer omsættes dagligt for omkring 100 mia. kr. Beløbsstørrelserne har medvirket til en øget fokusering på risiciene i sådanne systemer. Risiciene har således været gjort til genstand for hyppige internationale drøftelser. Der er i denne forbindelse udarbejdet en række anbefalinger, herunder de såkaldte »Lamfalussy-standarder«, der er blevet normsættende for nettingsystemer, jf. nedenfor. I den første af »Lamfalussy-standarderne« anbefales, at nettingsystemer skal have et velfunderet juridisk grundlag i alle relevante retsområder.

Med henblik på at forbedre det juridiske grundlag for afviklingen i betalingssystemer nedsatte Kommissionen i begyndelsen af 1993 en arbejdsgruppe bestående af juridiske eksperter fra medlemsstaternes regeringer og repræsentanter for centralbankerne. Medio 1996 fremsatte Kommissionen et direktivforslag. Dette mundede ud i finalitydirektivet.

Direktivets overordnede formål er gennem etablering af en fælles juridisk referenceramme at forbedre sikkerheden i betalings- og værdipapirafviklingssystemer. Formålet søges opnået ad to veje. For det første ved at sikre, at en overførselsordre er endelig og kan gennemføres af systemet, forudsat som hovedregel, at overførselsordren var afgivet inden indledning af insolvensprocedurerne. For det andet ved, at en lovvalgsregel giver systemet mulighed for at fastlægge, hvilket medlemslands lovgivning, der gælder for systemet, samt at sikkerhedsstillelse over for systemet ikke berøres af insolvensprocedurer mod det sikkerhedsstillende institut.

For at dansk lovgivning kunne leve op til internationale standarder på dette område, blev der i børsreformen i 1995 indsat bestemmelser om netting i værdipapirhandelsloven. Reglerne finder i dag anvendelse på de største danske betalingssystemer og clearingcentraler, der benytter sig af at nette transaktioner mellem to eller flere deltagere. Det gælder således for clearingcentralen i Værdipapircentralen og FUTOP A/S Clearingcentralen samt Sumclearing, hvor detailbetalinger afregnes pengeinstitutterne imellem. For de danske betalingssystemer får direktivet derved størst betydning med hensyn til grænseoverskridende deltagelse.

Her vil de øvrige medlemsstaters gennemførelse af direktivet sikre, at deltagerne fra disse lande selv i en konkursituation skal respektere de danske systemers nettingprocedurer.

Direktivet gennemføres således i hovedsagen ved en tilpasning af de allerede eksisterende regler på området til direktivets tilsvarende regler.

Værdipapirhandelslovens § 57 om netting

Lovbestemmelsen, der har været gældende siden 1996, gennemfører finalitydirektivets centrale artikel 3. Heri fastsættes, at netting er bindende for et konkursbo m.v., for så vidt angår overførselsordrer, der er afgivet i insolvensbehandlingsens indledning, herunder konkursdekretets afsigelse. Bestemmelsen sikrer således, at et nettingsystem kan gennemføre afviklingen, selv om en deltager i mellemtiden er gået konkurs efter at have afgivet en overførselsordre.

Bestemmelsen i artikel 3 indebærer, at nettingsystemer får mulighed for at gennemføre afviklingen ved at anvende de indkomne betalinger udelukkende til fyldestgørelse af systemets øvrige deltagere. Bestemmelsen sikrer således, at en nettoafvikling kan gennemføres, selv om en deltager standser betalingerne eller går konkurs. Tilsvarende afskæres et konkursbo fra at gribe ind i afviklingen ved at gøre indtrædelsesretten gældende og således vedgå eksempelvis værdipapirhandel, der efterfølgende har vist sig fordelagtige, og fragå de øvrige.

Lovbestemmelsen er udvidet til også at finde anvendelse på nettingaftaler for systemer omfattet af direktivet, jf. nedenfor.

Registrering af betalingssystemer og clearingcentraler

Finalitydirektivets artikel 6 og 10 indfører et registrerings- og notifikationssystem. Medlemslandene skal således registre systemer og sikre, at der sker grænseoverskridende underretning om insolvensprocedurer mod en deltager heri. Ifølge artikel 10 kan medlemsstaterne bestemme, at der skal føres tilsyn med de omhandlede systemer. Denne bestemmelse opfyldes ved, at Finanstilsynet kan fastsætte krav til et system, herunder kapitalkrav m.v. Dette forslag er på linie med den gældende § 50, stk. 3, i værdipapirhandelsloven. Efter denne bestemmelse kan Finanstilsynet beslutte, at en given virksomhed er clearingvirksomhed (nu værdipapirclearingvirksomhed) med den konsekvens, at en sådan virksomhed skal underlægges tilsyn som clearingcentral.